

SAKSBEHANDLER
Marit Vestvik
Tove Ihler
Kaare Stang

VÅR REF.
18/03863-10

ARK. B - Bygninger 2006-2019

104 (Kongsvinger) Kongsvinger - He

DERES REF.

INNVALGSTELEFON

DERES DATO

VÅR DATO
28.09.2019

TELEFAKS
+47 22 94 04 04
postmottak@ra.no
www.riksantikvaren.no

Se mottakerliste

Abborhøgda (Yöperinmaki), gnr./bnr. 71/1, Kongsvinger kommune - Vedtak om fredning

Abborhøgda med grøntanlegg og karakteristisk mosaikklandskap. Foto Torkel Skoglund / Statskog.

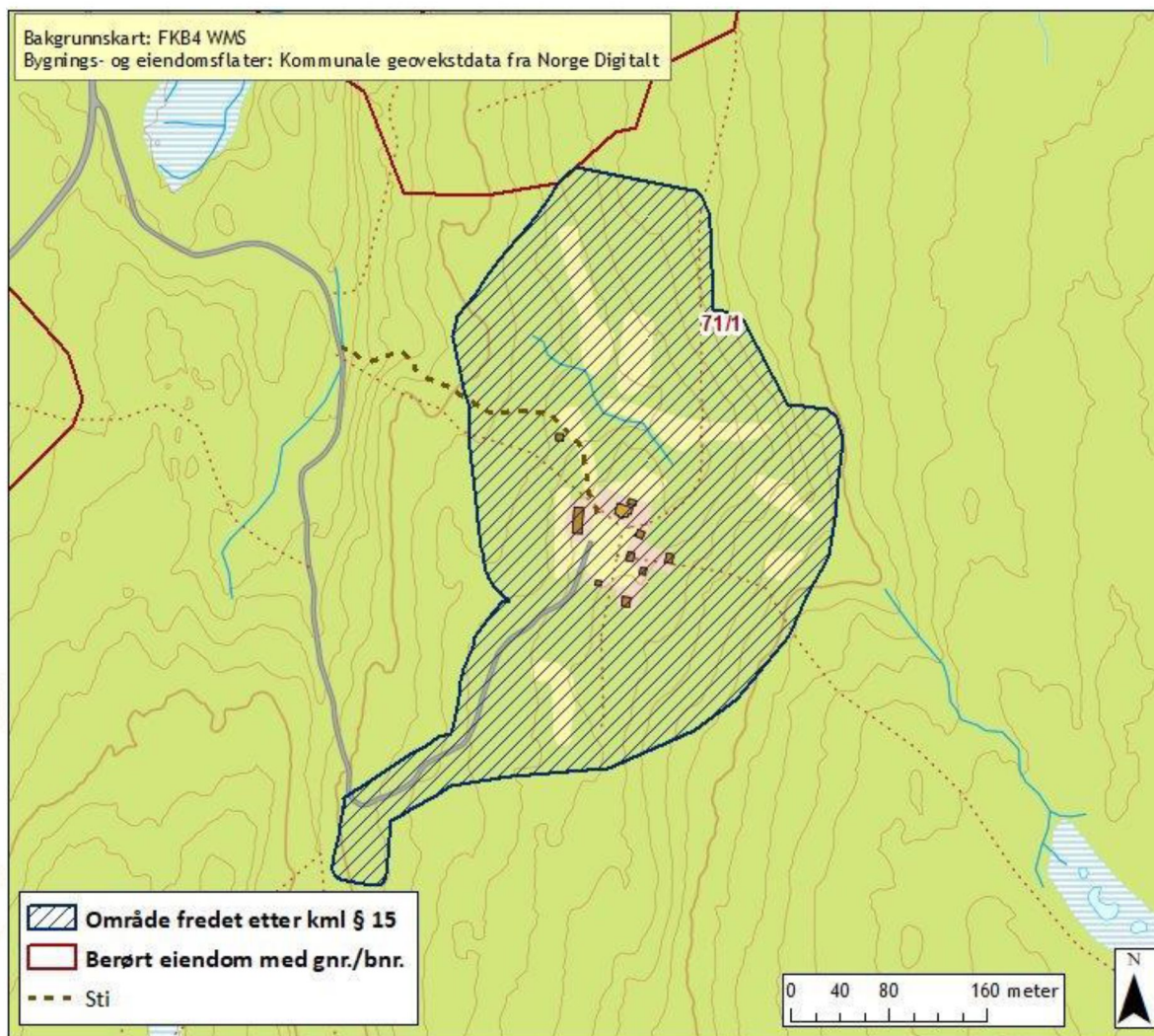
Vi viser til utsendt fredningsforslag for Abborhøgda gnr./bnr. 71/1, Kongsvinger kommune datert 28. juni 2019 som har vært på høring hos berørte parter og instanser. På grunnlag av dette fatter Riksantikvaren følgende vedtak:

VEDTAK:

Med hjemmel i lov om kulturminner av 9. juni 1978 nr. 50 § 15 jf. § 22, freder Riksantikvaren Abborhøgda (Yöperinmaki) gnr./bnr. 71/1 i Kongsvinger kommune.

Omfanget av fredningen

Fredningen etter kulturminnelovens § 15 omfatter arealet avmerket på kart nedenfor (AskeladdenID 222830-13).

I 2017 ble alle bygningene samt tuntre og hage fredet etter § 22a som del av landsverneplanen til Statskog. Denne fredningen kompletterer Statskogs landsverneplan.

Formålet med fredningen

Formålet med fredningen av grøntarealet på Abborhøgda er å bevare et kulturhistorisk viktig eksempel på en tradisjonell skogfinsk plass med organisk tunstruktur og omkringliggende mosaikklandskap dannet av flere driftsarealer. Med grøntareal menes det helhetlige kulturlandskapet som inkluderer et mangfold av dyrkingsflater samt skogspartier, ferdselsårer og tunareal (rommet mellom bygningene).

Fredningen av tunet skal sikre det åpne rommet mellom bygningene i den karakteristiske skogfinske tunstrukturen hvor bygningene er plassert tilpasset terrengformasjoner og landskap.

Fredningen av mosaikklandskapet skal sikre at driftsflatene (åkerlapper, engstykker, beitemark og hakkslåtmark), samt mellomliggende skogspartier med rydningsrøyser og spor av ferdselsveier bevares. Det er viktig å opprettholde skog i driftsflatenes randsone slik at flatenes form og utstrekning er lesbare.

Fredningsbestemmelser

Fredningsbestemmelsene er utformet i samsvar med fredningens formål og gjelder i tillegg til kulturminnelovens bestemmelser om vedtaksfredete kulturminner fra nyere tid.

Kulturminne fredet etter kulturminneloven § 15

1. Utover ordinær skjøtsel er det ikke tillatt å gjøre endringer i grøntarealet som vil kunne endre anleggets karakter i vesentlig grad. Dette gjelder alle former for bebyggelse, anlegg og utvidelse av stier/vei eller oppsetting av gjerder og skilt, planering, utfylling eller andre landskapsinngrep. Det er ikke tillatt å rive, skade eller flytte faste installasjoner. Unntatt fra dette er eventuelle tilbakeføringer, jf. punkt 4.
2. Skjøtsel av grøntarealet må foregå med metoder som er i tråd med anleggets egenart og på en måte som ikke reduserer de kulturhistoriske verdiene.
3. Fredningen er ikke til hinder for fortsatt drift av landbruks- og skogsarealer så fremt driften ikke forringer de kulturhistoriske verdiene.
4. Tilbakeføringer til opprinnelig eller tidligere utseende og utforming kan tillates i særlige tilfeller under forutsetning av at tiltaket kan gjøres på et sikkert, dokumentert grunnlag og etter dispensasjon fra forvaltningsmyndigheten.
5. Det skal utarbeides en forvaltningsplan for området. Planen skal godkjennes av kulturminnemyndigheten. Forvaltningsplanen skal inneholde retningslinjer for bruk, vedlikehold og eventuell tilbakeføring. Planen må rulleres.

Følger av fredningen

Lovhenvising

Når det gjelder behandlingen av fredete kulturminner, vises det til kulturminneloven §§ 15a, 16, 17 og 18 samt ovennevnte fredningsbestemmelser.

Arbeider som krever tillatelse etter plan- og bygningsloven, må i tillegg forelegges kommunale myndigheter. Det gjøres oppmerksom på at tillatelser etter kulturminneloven må foreligge før arbeider i tråd med plan- og bygningsloven kan settes i verk.

Vedlikehold

Det er eier som har ansvar for det løpende vedlikeholdet av fredete bygninger og anlegg.

For mer informasjon om vedlikehold og forvaltning av fredete bygninger og anlegg, vises til Riksantikvarens informasjonsblader.

Dispensasjon

Fredningen medfører at det må søkes om tillatelse/dispensasjon til å sette i gang alle typer tiltak som går ut over vanlig vedlikehold, jf. kulturminneloven § 15a. Søknad om tillatelse skal sendes fylkeskommunen som avgjør om tiltaket kan iverksettes, evt. på visse vilkår. Oppstår

det tvil om hva som anses som vanlig vedlikehold, skal fylkeskommunen likeledes kontaktes.

Økonomisk tilskudd

Det er anledning til å søke fylkeskommunen om tilskudd til vedlikehold og istandsettingsarbeider.

Dersom det etter § 15a blir gitt dispensasjon med vilkår som virker fordyrende på arbeidet, skal det gis helt eller delvis vederlag for utgiftsøkningen, jf. § 15a annet ledd.

Fylkeskommunen kan gi opplysninger om frist for innsendelse av og krav til søknad.

Kort karakteristikk av kulturminnet

Abborhøgda er en skogfinneplass som ligger på en høyde i Varaldskogen i Kongsvinger kommune. Plassen ble ryddet og etablert ca. rundt 1770 og var fram til ca. 1980 en husmannsplass med sammenhengende skogfinsk bosetning. Abborhøgda er en av flere skogfinske plasser i Varaldskogen. Disse var tidligere knyttet sammen av et nettverk av ferdselsveier.

Abborhøgda har ti bygninger organisert som et tun i et omkringliggende mosaikklandskap. Landskapet består av et mangfold av grønne arealer, åpne gressflater og eng (med høy grad av biologisk mangfold), beite, dyrkningsflater og skog. Driftsflatene er resultat av en tradisjonell driftsform med lange røtter. Mellom, og eller i randsonene av de åpne driftsflatene, er det rydningsrøyer og tett skog. Det var også ferdselsveier som knyttet driftsflatene innbyrdes sammen. Disse er fremdeles synlige og lesbare i landskapet flere steder.

Fredningsomfanget omfatter også vei som viser adkomst opp til tunet. Grøntarealet består også av både nyttehage og tuntre som allerede er fredet etter § 22 A.

For nærmere beskrivelse av kulturminnet vises det til vedlagt dokumentasjon.

Vurdering av kulturminnet. Begrunnelse for fredningsvedtaket.

Abborhøgda som skogfinneplass har typisk utforming med sitt mosaikklandskap og bygninger spredt ut i en organisk tunstruktur. Det er svært få skogfinneplasser i Norge som kan vise til det samme mangfoldet av bevarte driftsflater. Abborhøgdas kulturlandskap og beliggenhet er typisk for skogfinneplassene, liggende opp mot et høyledrag, midt i den tykkeste skogen. En rekke av de gamle små og store driftsflatene på stedet er bevart. Sett fra luften danner disse flatene et karakteristisk mosaikklandskap som nesten alle andre steder på Finnskogen er gått tapt ved gjengroing eller nedbygging. Det bevarte kulturlandskapet på Abborhøgda har derfor høy kulturminneverdi, på linje med bygningene.

Finnskogen er et attraktivt turmål. Gjennom tunet på Abborhøgda går den historiske vandreruten *Finnskogrunden* og den kjente *Finnskogleden*. Abborhøgda har høy estetisk verdi og opplevelsesverdi som den store lysningen i skogen plassen er, med rik kultur og historie i både bygningsmasse og grøntarealer.

Økonomiske konsekvenser av fredning

For å opprettholde kulturlandskapet på Abborhøgda i tråd med fredningen er det kun nødvendig å videreføre normal skjøtsel, som for eksempel å slå gresset på driftsflatene for å holde disse åpne. Til nå har det vært gitt en årlig sum via Fylkesmannen til skjøtsel. Ut fra en samlet vurdering regner ikke Riksantikvaren med at det vil innebære vesentlige økonomiske merkostnader for staten å gjennomføre fredning av grøntarealet på Abborhøgda.

Riksantikvarens myndighet

Det følger av kulturminneloven § 15 jf. § 22 at departementet kan frede byggverk og anlegg, eller deler av dem, av kulturhistorisk eller arkitektonisk verdi. Myndighet til å fatte vedtak om fredning er delegert fra Klima- og miljødepartementet til Riksantikvaren jf. forskrift om faglig ansvarsfordeling mv etter kulturminneloven av 9. februar 1979 § 12 nr.1.

Eiendomsforhold og reguleringsmessig status

Abborhøgda eies av Statskog. I oktober 2019 overtar Fortidsminneforeningen eierskapet.

Bygningene, samt hage og tuntre, er fredet etter forskrift om fredning av statens kulturhistoriske eiendommer kapittel 22, vedtatt 24. oktober 2017.

I gjeldende kommuneplan, vedtatt 1.10.2009, er Abborhøgda regulert til LNF-område.

Det arbeides nå med ny kommuneplan i Kongsvinger kommune. I denne er arealet som foreslås fredet markert med båndleggingssone 730: *Båndlegging etter lov om kulturminner*.

Abborhøgda inngår også i «*Utvählte kulturlandskap i jordbruken*» som er en nasjonal satsning for å ivareta viktige kulturlandskap. Områdene er valgt ut fordi de har store biologiske og kulturhistoriske verdier. Landbruksdirektoratet koordinerer arbeidet, i nært samarbeid med Miljødirektoratet og Riksantikvaren og med regional landbruks-natur- og kulturminneforvaltning, kommunen, grunneiere og landbruksforetak.

Forholdet til naturmangfoldloven

Når kulturminneforvaltningen fatter vedtak, skal det samtidig gjøres en vurdering av om dette har innvirkning på naturmangfoldet. Dette følger av lov 19. juni 2009 nr. 100 om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven). Lovens §§ 8-12 legges til grunn for vurderingen, jf. § 7.

Det er gjort søk i Artsdatabankens *Artskart* og Miljødirektoratets *Naturbase* (lesedato: 06.06.19) for å fremskaffe nødvendig kunnskap for beslutningsgrunnlaget. Søket gjaldt sårbare og truede arter.

Det er registrert følgende sårbare eller truede arter i området som inngår i fredningen:

- Gulfootmetallblomsterflue (sårbar)
- Solblom (sårbar)

Det er registrert ulike naturtyper og et stort biologisk mangfold i området som inngår i fredningen, men disse er ikke vurdert som sårbare. Riksantikvaren vurderer at fredningen verken vil komme i konflikt med naturverdier eller påvirke naturmangfoldet i negativ retning.

Bakgrunn for fredningen

Fredningen av Abborhøgda har sin bakgrunn i Riksantikvarens arbeid med nasjonale minoriteters kulturminner. Dette vil si kulturminner knyttet til skogfinner, kvener, jøder, rom og romani. Arbeidet har som mål å sikre et utvalg kulturminner knyttet til hver av de fem nasjonale minoritetene. Fredningene skal bidra til å synliggjøre de nasjonale minoritetenes viktige bidrag til norsk historie og samfunnsutvikling. Arbeidet er gjort i samarbeid med regionalforvaltningen og med skogfinske organisasjoner. De skogfinske kulturminnene som fredes i prosjektet formidler bredden i skogfinnenes historie i Norge.

Bygningene på Abborhøgda, samt tuntre og hage er tidligere forskriftsfredet gjennom landsverneplanen for Statskog. Fredningen har Askeladden ID 222830. Fredning av landskapet rundt vil nå supplere gjennomførte forskriftsfredning.

Redegjørelse for saksgang og innkomne bemerkninger

Melding om oppstart av fredning ble, i samsvar med kulturminneloven § 22 nr.1, meddelt eieren og kommunen i brev av 14.11.2018. Samtidig ble dette kunngjort i avisene Glåmdalen og Østlendingen. Det kom ikke inn merknader til meldingen om oppstart av fredning.

Riksantikvaren utformet deretter fredningsforslag, og dette ble i samsvar med kulturminneloven § 22 nr. 2 sendt på høring til berørte parter 28.06.2019. Samtidig ble det kunngjort i avisene Glåmdalen, Østlendingen og Norsk lysingsblad at fredningsforslaget er lagt ut til offentlig ettersyn i Kongsvinger kommune. Høringsfrist var 6. 06. 2019. Det ble gitt en frist på 10 uker fra kunngjøringsdagen til å komme med uttalelser. På grunn av ferieavvikling ble det lagt til fire uker i tillegg til de ordinære seks ukene.

Innkommne høringsuttalelser:

Det kom inn én høringsuttalelse fra Kongsvinger kommune. Høringsuttalelsen omhandler fradeling av Statskogs eiendom til Fortidsminneforeningen som ny eier av og hvilken utstrekning utomhusområdet skal ha.

Høringsinnspillet ble fulgt opp ved at Fortidsminneforeningen, som ny eier, Statskog og Riksantikvaren ble enige om et omfang på fredningen som tilfredstilte ønske fra Kongsvinger kommune med tanke på fradeling. Fredningsomfanget egnet seg som grense for å skille ut ny eiendom. Endringen berører parter som allerede var enige. Omfanget ble derfor sendt på ny begrenset høring til Statskog og Fortidsminneforeningen som begge bekreftet at de er enige om omfanget.

I henhold til kulturminneloven §22 nr.3 skal forslag om fredning legges frem for kommunestyret før vedtak om fredning fattes. Fredningsforslaget ble oversendt Kongsvinger i brev 13.09.2019. Det nye omforente kartet med nytt omfang ble etter avtale med kommunen ettersendt til kommunen mandag 23.09.2019. Kommunestyret behandlet fredningssaken i møte 26.09.2019 og gjorde følgende vedtak:

«Kongsvinger kommune støtter Riksantikvarens forslag til vedtak om fredning av Abborhøgda (Yöperinmaki) gnr. / bnr. 71/1 (AskeladdenID 222830- 1 3).»

Opplysning om klageadgang og tinglysing

Riksantikvarens vedtak om fredning kan påklages til Klima- og miljødepartementet, jf. forvaltningsloven § 28. Eventuell klage stiles til Klima- og miljødepartementet, men sendes Riksantikvaren innen tre uker fra fredningsvedtaket er mottatt, jf. forvaltningsloven § 29.

Fredningsvedtaket vil bli tinglyst av Riksantikvaren i samsvar med kulturminneloven § 22 nr. 5

Vennlig hilsen

Hanna Geiran
riksantikvar

Linda Veiby
Fungerende avdelingsdirektør

Brevet er elektronisk godkjent uten underskrift

Kopi til: Hedmark fylkeskommune, Pb 4404 Bedriftssenter, 2325 HAMAR/ Kongsvinger kommune, Postboks 900, 2226 KONGSVINGER/ Norsk Skogfinsk Museum, Furubergsvegen 42 Svullrya, 2256 GRUE FINNSKOG/ Skogfinske interesser i Norge, Gammelskula, 2556 GRUE FINNSKOG

Mottaker	Kontaktperson	Adresse	Post
Fortidsminneforeningen		Dronningens gate 11	0152 OSLO
Statskog SF		Postboks 63 Sentrum	7801 Namsos